

Ondřej Dvořák

Panelová sídliště a „ztráta místa“ posudek bakalářské práce

Celkový popis

Předložená bakalářská práce Ondřeje Dvořáka rozvrhuje jistě velmi zajímavé motivy (historie panelových sídlišť a jejich problémy; aplikace filosofických myšlenek na teorii a praxi architektury) a sleduje je za pomoci detailnějších podtémat vyložených na základě znalosti relevantní odborné literatury z různých oborů (namátkou J. Musil, K. Lorenz, M. Heidegger, Ch. Norberg-Schulz, J. Gehl, K. Lynch). Referáty těchto témat jsou precizní a neutíkají k přílišným zjednodušením. Zásadní problém ovšem vidím v jejich propojení. Celkově práce působí jako „draft“ ušitý hodně horkou jehlou. Rozmanitost tematická i žánrová ještě nemusí být na škodu. Autor ovšem neusiluje o myšlenkovou koláž ani „patchwork“. Jeho ambice je zřejmě syntetická, jde mu o prolnutí hlavních témat („... představíme si nejdříve zkoumaný objekt, a to moderní sídliště, abychom po té mohli přistoupit k samotné teorii, přes kterou nakonec na zkoumaný objekt nahlédneme“, str. 3). Text je členěn na dvě části s odlišnými předměty zájmu, má zřetelný šev: panelová sídliště (str. 3-13) a genius loci (str. 4-23). Závěr (str. 24-26) ovšem slibované spojení nenabízí. Celková teze chybí: i očekávání banálního zjištění, že panelová sídliště postrádají genia loci (na něž to po většinu textu vypadá), je nakonec zklamáno. Jak opakovaně v závěru (str. 19, 25) prohlašuje sám autor (a posuzovatel s ním vřele souhlasí), „i sídliště mají svého genia loci“. Tedy nejen že panelová sídliště utvářejí specifické místo, tato místa projevují i jistého „ducha“. Spojka „a“ v názvu *Panelová sídliště a „ztráta místa“* má tak význam spíše paratactický než spojovací. Posuzovatele rovněž nepřesvědčilo poněkud sebevědomé tvrzení posledního odstavce, že „nastíněná koncepce objasňuje mnohé z problémů, se kterými se moderní architektura a především velké sídlištní celky potýkají“ a že „zároveň i naznačuje řešení těchto problémů“. Je vůbec otázka, do jaké míry jsou ona „dvě stěžejní pochybení“, tj. obtížná identifikace s prostředím a orientace v něm specifickým problémem obyvatel panelových sídlišť. Každopádně ale konstatování nedostatků není jejich řešením, nanejvýš varuje od jejich opakování v budoucnu. A tak tu stále zůstává obrovský nedotčený problém – co s bytovým fondem, který je sice v mnoha ohledech špatný, ale kde přesto – jak správně poznamenává autor již ve 3. větě této práce – bydlí 30 % obyvatel ČR... Navíc se nelze zbavit dojmu, že snaha v roce 2007 ukázat, že panelová sídliště mají problémy, je zoufale neaktuální. Jediným ziskem se tak zdá být proklamované propojení tohoto motivu s filosofií či teorií architektury. Při bližším pohledu ale nejde o nic víc než o poměrně mechanickou aplikaci kritiky moderní architektury z pera Norberga-Schulze na panelová sídliště, a to na způsob „pro panelová sídliště to platí dvojnásob“ (srv. str. 24: „Tyto věty se dají bezpochyby aplikovat na panelová sídliště, kde se negativní stránky moderní architektury projevují dvojnásobně“), kterou ale – jak bylo naznačeno výše - autor sám nakonec nepochopitelně pouští z ruky. Nedůslednost se pak projevuje i v drobnějších věcech (posuzovatel má pokušení autorovi připomenout, že genius sídlí i v detailu): práce si žádá důkladné pravopisné i obsahové korektury (množství pravopisných chyb je rozčilující a svědčí zjevně o tom, že autor práci po sobě nečetl). Krátce, text je sice věcně zajímavý a bezpochyby s ním lze pracovat, bohužel to ale jaksi zatím nebylo učiněno. Navršení důležitých témat bez náležitého vypracování a vyústění v tezi nestačí. V tomto ohledu (tj. sledujeme-li důkladnost či dosažení „hmatatelného“ výsledku) práce postrádá základní „řemeslné“ zvládnutí.

Jednotlivé otázky

Práce ovšem vyvolává otázky, což je dokladem její podnětnosti. Následuje výčet několika z nich. Posuzovatel bude rád, když si autor některé vybere a při obhajobě na ně zareaguje. [V hranaté závorce jsou uvedeny strany textu, k nimž se otázka vztahuje.]

k tématu 1: panelová sídliště

- Je skutečně nejen sociální, ale i demografická skladba obyvatel českých sídlišť pestrá? [10, 22]
- V kterých projektech z 80. let lze najít návrat „k uzavřeným zástavbám“, „městským celkům“, „různorodosti staveb“? [10]
- Kde lze najít oporu pro tvrzení, že byty ve zděné zástavbě mají na trhu nemovitostí vyšší hodnotu než byty v panelových domech? [11]
- Nestojí vysvětlení oblíbenosti panelových bytů pomocí Maslowovy teorie hierarchie lidských potřeb na problematickém předpokladu, že duchovno roste s měřítkem? [11]
- Nepočítají projekty panelových sídlišť přece jen nějak s místem své realizace (musejí to být rovné, rozlehlé plochy)? [18]
- Není stavění velkých celků na základě jednotného rozvrhu, naráz v jedné době atd. nejen problém panelových sídlišť, ale programem celé moderny, ba i celého novověku (srv. Descartes)? [21]
- Není to, že moderní zástavba odpovídá více měřítku automobilu než chodce, jen nutným důsledkem růstu velikosti měst, a tím i vzdáleností uvnitř nich? [23]
- To, že v práci nejsou uvedena žádná pozitiva panelových sídlišť, je záležitost metodologická, nebo to vyjadřuje přesvědčení, že skutečně žádná nejsou?

k tématu 2: genius loci

- Lze ve skutečnosti oddělit „každodenní žitý svět“ od „abstraktního světa moderní vědy“? Není samo toto dělení abstraktní a reálné se nevyskytující (srv. Heidegger)? [14]
- Je místo vytvořené člověkem, nebo je samostatnou entitou, která na něj naopak působí? Utváří člověk význam místa, nebo jej odhaluje? Má místo svůj význam, nebo ho dostává od člověka? [12-18]
- Nelze ignorování kontextu v současné architektuře chápat nejen jako urbanistické opomenutí, ale též jako záměrnou strategii? [18]
- Je jediným cílem architektury ochraňovat před vnějškem (v nejrůznější podobě), tj. dodávat „pocit emocionální jistoty a bezpečí“? [20]
- Je dlouhá životnost staveb (nenahrazování staveb každých 10 let novými) univerzální architektonickou hodnotou? Co v této souvislosti třeba Japonsko? [21]
- Na co míří kritika funkcionalismu, když se z ní vyjmou osobnosti jako Le Corbusier, Mies...? [24]
- Přijmeme-li, že urbanistické uspořádání je u moderny rozpoznatelné pouze z ptáčích perspektiv, je tomu někdy jinak? [24]
- Není tvrzení, že „podstata“ města je „definována jako uzavřenost a jsou pro ni podstatné pevné hranice“, již anachronismus? [25]

Závěr a hodnocení

Posudek je možná přísnější, než si práce zaslouží. Je ovlivněn dojmem, že autor svůj text i v elementárních věcech nedotáhl, ale přesto zkouší, zda by to takříkajíc neprošlo, což mě jako posuzovatele – přiznávám – trochu rozčiluje. Tuto nespokojenost ještě zvětšuje skutečnost, že práce sama rozhodně k zahození není a že by možná stačilo relativně málo k tomu, aby mohla být hodnocena jako výborná. Toto málo zde ovšem fatálně chybí. Proto je z mého hlediska v současné podobě nanejvýš **dobrá**. Navrhuji tedy bodové ohodnocení v rozmezí **15-20** kreditů. Rád bych ovšem dal autorovi šanci celkový dojem, a tím i hodnocení (o jeden stupeň) vylepšit přesvědčivou obhajobou.

V Praze 28. května 2007

Cyril Říha, Ph.D.
Centrum pro teoretická studia